

SYSTEM PRAWA

SYSTEM

CAŁOŚĆ:

złożona z wewnętrznie powiązanych ze sobą oraz uporządkowanych według pewnych zasad elementów,

mająca określoną strukturę

wyodrębniona z otoczenia w określonym celu

której elementy zwykle wzajemnie wpływają na siebie w określony sposób

SYSTEM PRAWA

SYSTEM PRAWA (SYSTEM PRAWNY)

Zbiór generalnych i abstrakcyjnych norm prawnych, uporządkowanych w określony sposób i powiązanych ze sobą, zawartych w tekstach aktów normatywnych.

T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 125-126.

SYSTEM PRAWA

SYSTEMY (geneza)

```
graph TD; A[SYSTEMY (geneza)] --> B[NATURALNE]; A --> C[SZTUCZNE];
```

NATURALNE

- powstają bez udziału człowieka, siłami samej natury.

SZTUCZNE

- powstają z udziałem człowieka i są jego dziełem;
- są często tworzone w oparciu o przyjęty z góry plan oraz dla osiągnięcia zamierzonego przez człowieka (projektodawcy) celu.

SYSTEM PRAWA

REALNE

- składają się z rzeczywiście istniejących obiektów.

NOMINALNE (pojęciowe)

- systemy zbudowane z tworów kulturowych, na które składają się wartości, normy czy pojęcia abstrakcyjne.

SYSTEM PRAWA

ZASADY SYSTEMU PRAWA

Zasada jedności

Zasada niesprzeczności

Zasada hierarchiczności

Por. wyrok WSA we Wrocławiu z 19 stycznia 2010 r., II SA/Wr 569/09 oraz T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 133-141.

SYSTEM PRAWA

SYSTEMY PRAWA (zmienność w czasie)

```
graph TD; A[SYSTEMY PRAWA  
(zmienność w czasie)] --> B[STATYCZNE]; A --> C[DYNAMICZNE];
```

STATYCZNE

▪ to systemy niezmienne w czasie, w których powiązania pomiędzy normami mają charakter inferencyjno-treściowy.

DYNAMICZNE

▪ to systemy zmiennie w czasie, w których powiązania pomiędzy normami mają charakter formalno-kompetencyjny.

Por. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 126.

SYSTEM PRAWA

SYSTEMY PRAWA (ujęcie węższe i szerokie)

```
graph TD; A["SYSTEMY PRAWA  
(ujęcie węższe i szerokie)"] --> B["SYSTEM KONKRETNY  
▪ to zbiór norm obowiązujących w określonym państwie i w określonym czasie."]; A --> C["SYSTEM - TYP  
▪ to system prawa w szerokim znaczeniu, który dotyczy rodzin prawa i obejmuje ogólnie pojmowane zespoły zasad i instytucji prawnych występujących w kilku krajach w tym samym czasie."];
```

SYSTEM KONKRETNY

- to zbiór norm obowiązujących w określonym państwie i w określonym czasie.

SYSTEM - TYP

- to system prawa w szerokim znaczeniu, który dotyczy rodzin prawa i obejmuje ogólnie pojmowane zespoły zasad i instytucji prawnych występujących w kilku krajach w tym samym czasie.

T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 126.

SYSTEM PRAWA

HIERARCHIA ŹRÓDEŁ PRAWA POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCEGO W POLSCE

- ❖ **Konstytucja;**
- ❖ **Ratyfikowane umowy międzynarodowe za zgodą parlamentu wyrażoną w ustawie** (art. 89. ust.1, art. 90 ust. 1 i art. 90 ust. 3 w związku z art. 91 ust. 2 Konstytucji RP);
- ❖ **Prawo Unii Europejskiej;**
- ❖ **Ustawy;**
- ❖ **Rozporządzenia z mocą ustawy** (art. 231 Konstytucji RP);
- ❖ **Ratyfikowane umowy międzynarodowe nie wymagające zgody parlamentu** (art. 89. ust. 2 Konstytucji RP);
- ❖ **Rozporządzenia;**
- ❖ **Akty prawa miejscowego.**

SYSTEM PRAWA

ŹRÓDŁA PRAWA O CHARAKTERZE WEWNĘTRZNYM

- ❖ Uchwały: Sejmu, Senatu i Rady Ministrów;
- ❖ Zarządzenia: Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów oraz ministrów;
- ❖ Akty prawa miejscowego o charakterze wewnętrznym (akty kierownictwa wewnętrznego);
- ❖ Wytyczne, regulaminy, okólniki, instrukcje, akty zakładowe.

SYSTEM PRAWA

SYSTEM PRAWA DANEGO PAŃSTWA

„Całokształt obowiązujących w określonym czasie przepisów prawnych tego państwa, uporządkowanych według przyjętych kryteriów”.

PORZĄDEK PRAWNY

Pojęcie szersze od pojęcia „systemu prawnego”, które obejmuje również ogół aktów stosowania prawa i układ organów i instytucji związanych z obiegiem prawnym.

L. Morawski, Wstęp do prawoznawstwa..., op. cit., s. 67.

SYSTEM PRAWA

TYPY SYSTEMÓW PRAWNYCH

System *civil law*

System *common law*

System prawa kapitalistycznego

System prawa socjalistycznego

System prawa Dalekiego Wschodu

System prawa Islamu

System prawa hinduskiego

System prawa afrykańskiego

System prawa skandynawskiego

L. Morawski, Wstęp do prawoznawstwa..., op. cit., s. 67.

SYSTEM PRAWA

SYSTEM PRAWA ZWYCZAJOWEGO

ZWYCZAJ:

przerodzenie się zwyczaju w ustaloną, jednolicie wykonywaną i trwałą praktykę postępowania w danej sytuacji (*longa consuetudo*)

praktyce tej towarzyszy powszechne przekonanie społeczeństwa (*opinio iuris*) o prawnie wiążących charakterze normy zwyczajowej

zostanie dokładnie ukształtowany wzór postępowania

zwyczaj zostanie uznany przez organy stosujące prawo oraz zaakceptowany przez doktrynę prawniczą.

SYSTEM PRAWA

USUWANIE NORM Z SYSTEMU PRAWA

derogacja – uchylenie mocy obowiązującej przepisów służących do budowy danej normy, z reguły przez ten podmiot, który te przepisy ustanowił

pozbawienie przepisów mocy obowiązującej poprzez orzeczenie przez uprawniony do tego organ o niekonstytucyjności tych przepisów

upływ czasu, na który dany akt prawny był wydany

desuetudo – długotrwałe niestosowanie lub nieprzestrzeganie danej normy prawnej

zastosowanie reguł kolizyjnych, mających na celu usunięcie z systemu prawa norm sprzecznych

SYSTEM PRAWA

NORMATYWNA KONCEPCJA ŹRÓDEŁ PRAWA

pozwała rozstrzygnąć, które normy należą, a które nie należą do systemu prawa

REGUŁY WALIDACYJNE

obowiązujące są tylko te normy, które:

zostały wydane przez kompetentny organ

zostały wydane zgodnie z procedurą przewidzianą prawem

nie zostały uchylone

T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 129 oraz wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 18 maja 2010 r., sygn. I OSK 1036/09.

SYSTEM PRAWA

NORMATYWNA KONCEPCJA ŹRÓDEŁ PRAWA

pozwała rozstrzygnąć, które normy należą, a które nie należą do systemu prawa

REGUŁY EGZEGEZY

ustalone przez doktrynę reguły wykładni przepisów prawnych

reguły interpretacyjne

reguły inferencyjne

reguły kolizyjne

T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 130.

SYSTEM PRAWA

REGUŁY KOLIZYJNE

CEL - usunięcie sprzeczności norm w systemie prawa

lex superior derogat legi inferiori – reguła kolizyjna porządku hierarchicznego

lex posterior derogat legi priori – reguła kolizyjna porządku czasowego

lex specialis derogat legi generali – reguła porządku treściowego

T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 135.

SYSTEM PRAWA

LUKA W PRAWIE

niezamierzony przez ustawodawcę brak regulacji prawnej

SWOISTA LUKA W PRAWIE

organ upoważniony do wydania danego aktu prawnego nie zakończył procesu prawodawczego pomimo takiego obowiązku

TECHNICZNA LUKA W PRAWIE

został zakończony proces legislacyjny a nadal nie jest możliwe ustalenie norm regulujących daną materię

T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa, op. cit., s. 137-138.

SYSTEM PRAWA

GAŁĄŹ PRAWA

Normy regulujące sferę stosunków społecznych + instytucje prawne

KRYTERIA

charakter stosunków społecznych

podmiot regulacji

zakres terytorialny

metoda regulacji

L. Morawski, Wstęp do prawoznawstwa..., op. cit., s. 72.

SYSTEM PRAWA

Prawo administracyjne a dziedziny nauki

Dziedzina nauk humanistycznych

Dziedzina nauk inżynieryjno-technicznych

Dziedzina nauk medycznych i nauk o zdrowiu

Dziedzina nauk rolniczych

Dziedzina nauk społecznych

Dziedzina nauk ścisłych i przyrodniczych

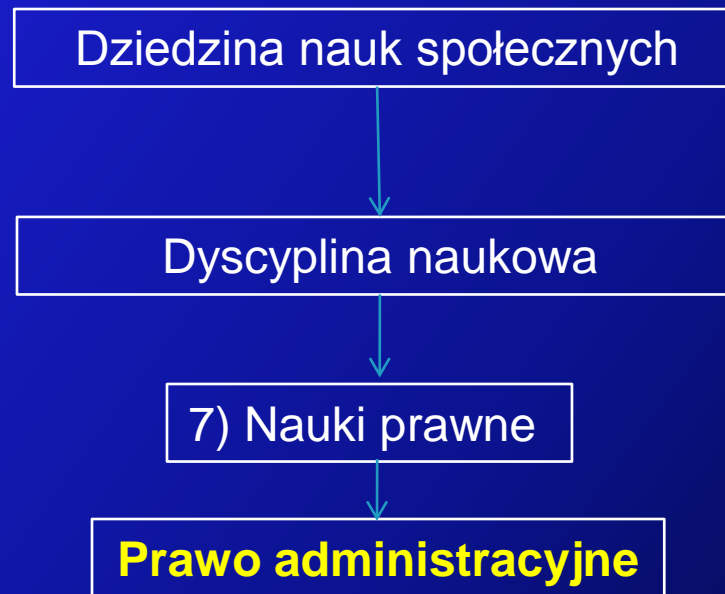
Dziedzina nauk weterynaryjnych

Dziedzina nauk teologicznych

Dziedzina sztuki

SYSTEM PRAWA

Prawo administracyjne w dziedzinie nauk społecznych

Źródło: załącznik do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych – aktualne.

SYSTEM PRAWA

Prawo konstytucyjne

Prawo administracyjne

Prawo cywilne

Prawo karne

Prawo pracy

Prawo rodzinne

Prawo handlowe

Prawo międzynarodowe publiczne

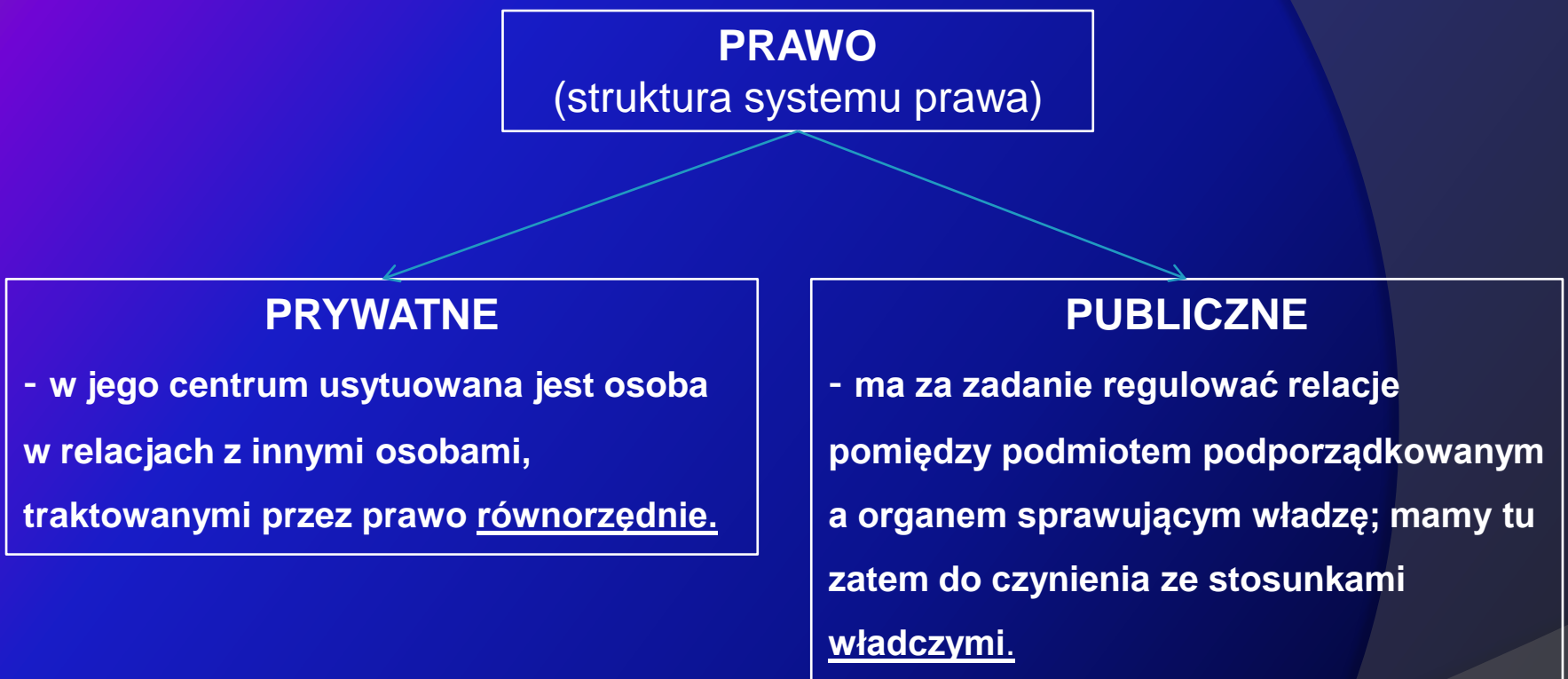
Prawo prywatne międzynarodowe

Prawo europejskie

PODSTAWOWE GAŁĘZIE PRAWA WEWNĘTRZNEGO

SYSTEM PRAWA

PRAWO
(struktura systemu prawa)

PRYWATNE

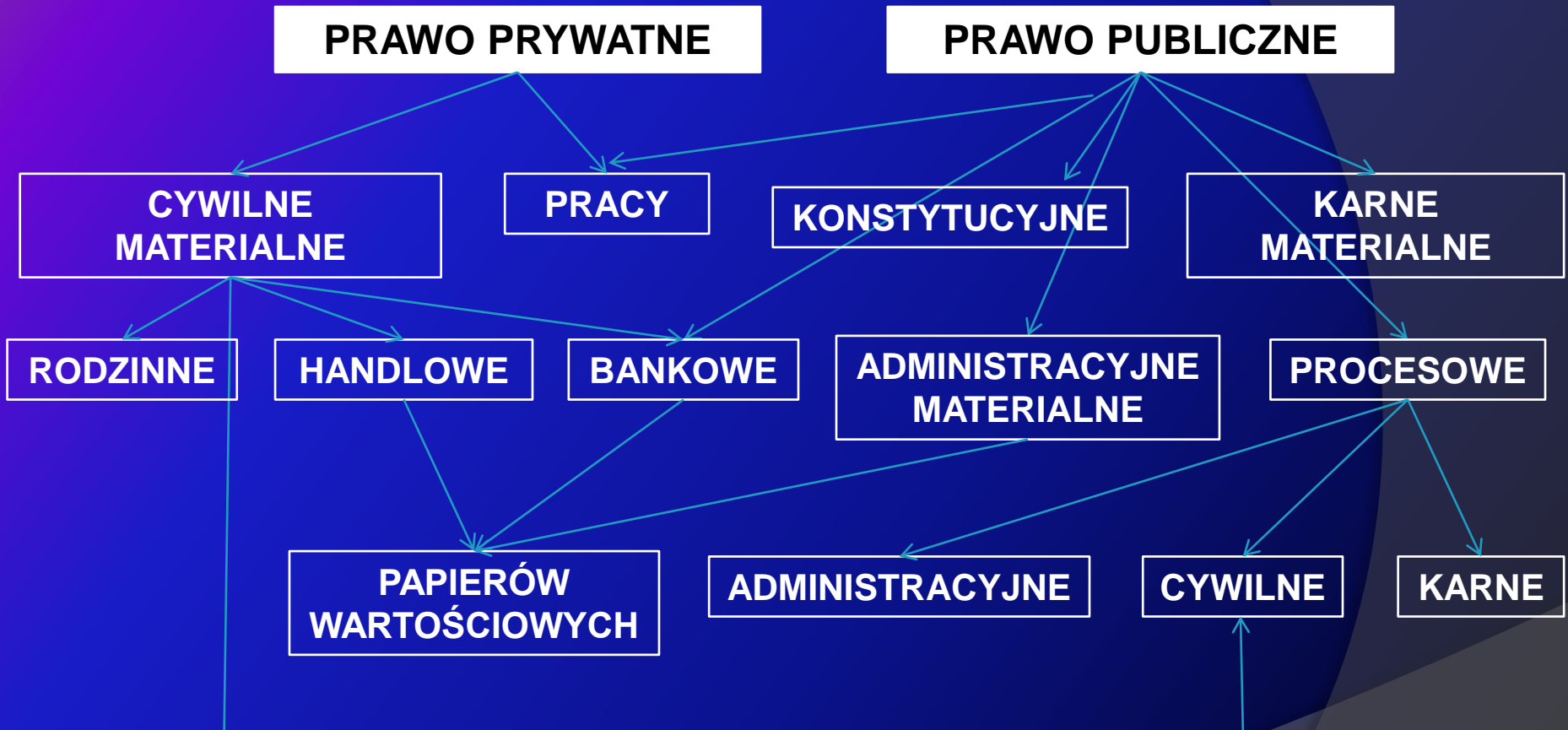
- w jego centrum usytuowana jest osoba w relacjach z innymi osobami, traktowanymi przez prawo równorzędnie.

PUBLICZNE

- ma za zadanie regulować relacje pomiędzy podmiotem podporządkowanym a organem sprawującym władzę; mamy tu zatem do czynienia ze stosunkami władczymi.

Za: M. Piotrowski, Prawo cywilne. Krótki wykład prawa prywatnego, Poznań 2009, s. 17.

SYSTEM PRAWA

Źródło: T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, Wstęp do prawoznawstwa..., op. cit., s. 143.

PRAWO PRYWATNE

PRAWO CYWILNE (działy)

Część ogólna

- reguluje instytucje i zasady wspólne dla całego prawa cywilnego.

Prawo zobowiązań

- normy regulujące prawa majątkowe o charakterze względnym

Prawo na dobrach niematerialnych

- prawo własności intelektualnej.

Prawo rzeczowe

- normy wyznaczające bezwzględne prawa podmiotowe odnoszące się do rzeczy.

Prawo rodzinne

- normy regulujące stosunki prawne pomiędzy małżonkami, rodzicami i dziećmi oraz innymi krewnymi i powinowatymi a także instytucję opieki i kurateli.

Za: Z. Radwański, Prawo cywilne – część ogólna, Warszawa 2003, s. 15.

PRAWO PUBLICZNE

PRAWO ADMINISTRACYJNE

```
graph TD; A[PRAWO PUBLICZNE] --> B[PRAWO ADMINISTRACYJNE]; B --> C[Część ogólna]; B --> D[Część szczególna];
```

Część ogólna

- zasady, pojęcia i instytucje prawne, które są wspólne dla całego prawa administracyjnego (doktryna).

Część szczególna

- prawo poszczególnych dziedzin administracji, jak np. prawo budowlane, prawo oświaty itp. (ustawy, akty wykonawcze).

Za: E. Ochendowski, op. cit., s. 34.

ZASADY WYBRANYCH GAŁĘZI PRAWA

Zasady ogólne prawa administracyjnego

Zasada praworządności i legalności

Zasada równości wobec prawa

Zasada *lex retro non agit*

Zasada ochrony praw dobrze (słusznie) nabytych

Zasada prawa do sądu

Zasada pomocniczości (subsydiarności)

Zasada proporcjonalności

Zasada zrównoważonego rozwoju

ZASADY WYBRANYCH GAŁĘZI PRAWA

Zasady prawa cywilnego

```
graph TD; A[Zasady prawa cywilnego] --- B[Zasada uznania i ochrony osobowości każdego człowieka w równej mierze]; A --- C[Zasada pełnej i równej ochrony mienia]; A --- D[Zakaz nadużywania praw podmiotowych]; A --- E[Zasada autonomii woli]; A --- F[Zasada ochrony zaufania podmiotu do składanych mu oświadczeń lub innych doniosłych prawnie zachowań]; A --- G[Zasada ochrony praw konsumenta];
```

Zasada uznania i ochrony osobowości każdego człowieka w równej mierze

Zasada pełnej i równej ochrony mienia

Zakaz nadużywania praw podmiotowych

Zasada autonomii woli

Zasada ochrony zaufania podmiotu do składanych mu oświadczeń lub innych doniosłych prawnie zachowań

Zasada ochrony praw konsumenta

SYSTEM PRAWA

FUNKCJONARIUSZ PUBLICZNY

funkcjonariusz publiczny – osobę działającą w charakterze organu administracji publicznej lub z jego upoważnienia albo jako członek kolegialnego organu administracji publicznej lub osobę wykonującą w urzędzie organu administracji publicznej pracę w ramach stosunku pracy, stosunku służbowego lub umowy cywilnoprawnej, biorącą udział w prowadzeniu sprawy rozstrzyganej w drodze decyzji lub postanowienia przez taki organ;

Art. 2 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa.

- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;

SYSTEM PRAWA

FUNKCJONARIUSZ PUBLICZNY

osoba biorąca udział w prowadzeniu sprawy rozstrzyganej w drodze decyzji lub postanowienia przez organ administracji publicznej

osoba wykonująca w urzędzie organu administracji publicznej pracę w ramach stosunku pracy, stosunku służbowego lub umowy cywilnoprawnej – biorąca udział w prowadzeniu sprawy administracyjnej

SYSTEM PRAWA

RAŻĄCE NARUSZENIE PRAWA – PRZYKŁADY

wydanie ostatecznej decyzji stwierdzającej nieważność decyzji lub postanowienia w postępowaniu administracyjnym lub podatkowym

stwierdzenie braku podstawy prawnej lub rażącego naruszenia prawa w postępowaniu sądowo – administracyjnym

stwierdzenie rażącego naruszenia prawa na podstawie art. 37 § 2 KPA oraz art. 141 § 2 Ordynacji podatkowej

Por. art. 6 ustawy z dnia 20 stycznia 2011 r. o odpowiedzialności majątkowej funkcjonariuszy publicznych za rażące naruszenie prawa.

SYSTEM PRAWA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA FUNKCJONARIUSZY PUBLICZNYCH

Art. 417. § 1. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

§ 2. Jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Art. 417 k.c.

SYSTEM PRAWA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA FUNKCJONARIUSZY PUBLICZNYCH

§ 2. Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej. Odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą.

Art. 417¹ § 2 k.c.

SYSTEM PRAWA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA FUNKCJONARIUSZY PUBLICZNYCH

Art. 417². Jeżeli przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej została wyrządzona szkoda na osobie, poszkodowany może żądać całkowitego lub częściowego jej naprawienia oraz zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę, gdy okoliczności, a zwłaszcza niezdolność poszkodowanego do pracy lub jego ciężkie położenie materialne, wskazują, że wymagają tego względy słuszności.

Art. 417² k.c.

SYSTEM PRAWA

ODPOWIEDZIALNOŚĆ MAJĄTKOWA FUNKCJONARIUSZY PUBLICZNYCH

Art. 77. 1. Każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Art. 77 Konstytucji RP.

SYSTEM PRAWA

FUNKCJONARIUSZ PUBLICZNY

Art. 421. Przepisów art. 417, art. 417¹ i art. 417² nie stosuje się, jeżeli odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przy wykonywaniu władzy publicznej jest uregulowana w przepisach szczególnych.

Art. 421 k.c.

§ 3. Stronie, która poniosła szkodę na skutek uchylecia lub zmiany decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę od organu, który uchylił lub zmienił tę decyzję; organ ten, w drodze decyzji, orzeka również o odszkodowaniu.

Art.161 § 3 k.p.a.